

DECEMBRIE 1986

EDITATE IN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Trăind într-o lume înțeleasă

Aproape că nici n-ar fi omenesc să gindești desfășurarea unei civilizații, a unei culturi, într-un spațiu măcinat de tensiuni și conflicte. Existența creației într-un asemenea climat ar fi de neconceput.

Pentru că omul, atunci când trece conștient prin viață, prin propria viață și prin cea a semenilor săi, prin viața patriei sale și prin cea a poporului său, când trece prin viața istoriei, nu poate da un alt înțeles lucrărilor sale decât înțelesul creației.

El poate să ceară, are dreptul să ceară, în numele acestei conștiințe, să fie primit în cele mai de sus încăperi ale demnității, să privească spre toate depărtările speranțelor sale, să cuprindă cu ochii cele mai neașteptate reliefuluri ale spiritului, să rivnească la cele mai îndrăznețe izbînzi, să proiecteze cele mai cutezătoare victorii.

Aproape că nici n-ar fi omenesc să fie altfel, când existența însăși nu se justifică, în ultimă instanță, decât prin creație, prin acea însușire a vieții, a realității, a puterii de transformare, când viața cu toate ale ei devine în întregime efort și voință; când în oglinzile mari ale timpului se reflectă — într-o perfectă sublimare — doar flăcările devenirii; când trăirea nu mai apare ca simplu exercițiu, ci ia forma ideii asumate, a atitudinii; când se adună în toate faptele nu numai istoria propriei ființe, ci istoria veche și nouă a întregului, cerind și educând rostirea, așezind omul pe făgașul creației durabile; așezind omul în cultură, arătându-i dimensiunile adevărate ale prezenței sale în lume, identitatea și profunzimea acestei identități, față de care va trebui să nutrească o singură ambiție: cea creatoare.

Trăind într-o lume înțeleasă, aproape că nici n-ai putea înțelege cât timp s-a irosit în războaiele a acestei planete, câtă istorie neconsumată s-a stratificat în vîrsta pămîntului, câte cetăți s-au zidit și s-au pustii fără noimă, cite civilizații au fost îngropate, cită poezie nu s-a putut naște!

Trăind într-o lume înțeleasă, nu e suficientă conștiința acestei neliniști, nu sînt de-ajuns de convingătoare teoriile și bunele intenții, fără o sistematică educație interioară. A te retrage din victoriile mărunte, din faptul efemer, din fals și a-utoamăgire și a-ți cunoaște măsura, toate la un loc pot însemna mai mult decât cucerirea unui continent, iar drumul curajos prin propria durere e în stare să ofere mai multă experiență decât toate întâmplările pămîntului.

Fără acest fel de educație, prin care se ajunge la conștiința dreptății a valorii, omul ar împietri în cumînțenia sticloasă și fără temeii a afirmației goale, a aceluia automatism ridicol de marionetă, minuiind bogății de imprumut.

Aproape că nici nu s-ar putea imagina că omul, cunoscînd toate acestea, continuă să creadă în arme și superrăzboaie, într-o astfel de putere prin care se poate despărți de menirea sa cu bună știință și să stăpînească, în schimb, imense teritorii de pustiu.

Victoriile, desigur, vor fi cele ale timpului care lucrează în odăile secrete din ființa noastră conștientă. Vor fi acolo, temeinic așezate, sensul etic, sensul moral, sensul politic, sensul uman — dimensiuni crite după statura interioară a libertății — conturînd o putere deasupra tuturor puterilor: cea a creației și a valorii.

Victor URSAN

Țara

Iată, eu sînt cel așteptat de tine.
Am bătut la poarta pămîntului viu;
Apropie-te și deschide-mi bolțile alpine,
Lumina să cadă în extaz purpurii.

Țară din vis, făclie și rug necuprins
Curgînd prin a vremilor vale,
Ca pe-un lujer de floare de-abia te-am atins
Și-am aprins amfore-n luturile tale.

Dragostea — foc între pămînt și albastru înalt,
Miracol al seminței din care toate aici se ivesc
Suflet al lumii decât toate cele de pe lume mai cald,
Miracol al sufărului de grai românesc.

Imaculata răsuflare-a ninsorilor
Aburește cu cîntec numele-ți sfînt,
Țara-grădina și lăcaș al candorilor,
In care intrăm pe sub arc de Cuvînt.

Ion PRELIPCEANU

Nu mai știu cît trecuse de la lectura ciclului de reportaje „Bistrița, apă vieară...” de George Sidorovici, dar îmi amintesc că, peste Puzdra, în drum spre Brosteni, am redescoperit în memorie melancolia autorului stîrnită de „momentul acela fatal”, aproape pe atunci, al despărțirii ireversibile de plute. Călătoria mea avea loc într-o vreme în care nu numai plutele, dar și cel care le rostise, cu o undă de tristețe, rămas bun, aparțineau de acum unor zile fără întoarcere. Așa că apariția plutei, pe Bistrița, la scurt răsîmț de la insinuarea gîndului evocator, m-a umplut de un soi de neliniște și de bucurie

REPORTERUL

erodată de întrebări. Am cercetat în jur. Nu era nimeni, în afară de mine, pe mal, și de silueta plutașului singuratic, pe apă. Am iscodit puțin mai tîrziu în comună, dar oamenii ridicau sovăitor din umeri și tăceau ușor absenți. Am refuzat explicația întimplării, am încercat chiar să uit întimplarea; dar ea s-a supus legilor sale, m-a căutat stăruitor și m-a găsit la o proaspătă reîntîlnire cu eroii reportajelor lui George Sidorovici. Un fost cioban, forestier acum,

purtînd în suflet o bibliotecă pe care n-ar fi putut-o transporta în munți nici cu un urias car tras de boi, povesteste, seară de seară, tovarășilor săi de trudă, carte după carte. Un alt lucrător al pădurilor depărtate coboară în fiecare sîmbătă, la Cîmpulung, să-și vadă nevasta, pînă vine ziua în care oboseala e prea puternică, renunță și amină săptămînală bucurie pentru altădată. Dar sosește duminica, îi pare rău și pornește la drum. Soața însă nu e acasă. Ingrijorată, suise spre păduri să-l caute. Asemeni vulpii care își roade laba înhățată de dinții capanei și fuge apoi în libertate, un forestier, cu piciorul prins sub un buștean și-l tale

cu securea ca să scape de o înspăimîntătoare prăvălire de trunchiuri. Un șef de atelier mecanic, a cărui soție, bibliotecara clubului, este „prizoniera” copilului a-bia născut, își petrece puțin timp liber ținîndu-i locul și trimițînd spre „cabanele forestiere din munți pachete de cărți: pe Creangă, pe Hogaș, pe Sadoveanu”. Bărbați, mai ales bărbați „extraordinari, vișători incorigibili pentru care nimic nu e imposibil”, chiar dacă „sînt nevoiți să-și coasă singuri nasturii și tot singuri să-și întocmească enormele mămăliși rugii

(continuare în pag. IV)

Doina CERNICA

A PRIVI

Spre oameni și locuri

13 temerari din 5 județe, iubitori de drum, munte și oameni s-au încumetat la o călătorie cu pasul de la Miclăușeni la Sorniștești, prin Gheorghie-Gheorghiu Dej, Tîrgu Secuiesc, Brașov, Sibiu, Păltiniș, Munții Lotrului, Rîmnicu Vilcea. Ei aparțin Clubului C.E.P.I.S., înființat de centrul universitar Iași, condus și organizat de profesorul Gheorghie Mihai, doctor în filozofie și veteran al mersului pe jos.

El bine, atunci cînd, după parcurgerea a sute de kilometri, își trage sufletul în timpul unui mirific popas, nu poți gîndi decât că întreaga lume se acoperă de formele armonice. Am poposit pe marginea unui rîu sprinten și cristalin ca Oituzul, am mers încapățînați atunci cînd canicula acestui august pîrea insuportabilă, am ris și am cîntat cînd ne-a plouat strășnic la ieșirea din Tîrgu Secuiesc, am alergat prin ploaia de vară, simțîndu-ne tineri și curaji, urcînd spre Păltiniș. Încurajați de crepuscul am încercat serpentinele în pantă spre cei 1800 de metri. Trecînd, peisajul domol al finețelor, cu pădurea de brad și munții doar

fundal, a fost schimbat cu însăși perdeaua întunecată și fremătînd de cetină. Aerul încărcat de mirode de rasină năvălea pur și simplu în pienturile noastre; o umire a întregului organism ne-a făcut să ne oprim și să răsufliăm adînc, cu nesăț și ndestulare de aer. O bucurie autotocuprînzătoare, iscată de natura însăși, ne copleșea pe-neet. Iată-ne în Păltiniș! Un drum mereu ascendent. Ne regurpăm în fața bibliotecii din stațiune, ne numărăm cînd, chiar în fața noastră, se oprește Constantin Noica, însoțit de Sorin Vieru, Radu Bercea, traducătorul „Upănișadelor” și de alți cîșiva prieteni. Simțim acru rarefiat al înălțimilor; profesorul Mihai Gheorghie, la fel de bucuros ca noi toți, ne prezintă pe fiecare, povestește despre acțiunea noastră care pare de necrezut interlocutorilor. Drept răsplată a cutezanței sîntem invitați la „un bal de ideci”. Ce altceva am fi putut dori mai mult?!

Ne instalăm înfrigurați corturile; sîntem nerăbdători și emoționați. Deși ni se părea că ne aflăm frînți de oboseală și flămînză, ne descoperim perfect refăcuți: ne așteaptă Constantin Noica!

Seara a curciris inconștient și potecile, d-umuoarele stațiunii sporesc în farmec. Ajungem la vila amfitrionului nostru și ne instalăm cum putem în cămăruța obișnuită, îngheșuindu-ne solidar unii în alții, ținîndu-ne răsufliarea, ca înaintea tuturor evenimentelor semnificative. Percepem afectiv totul. Iată-l: un om bun și blajin, ai cărui ochi licăresc vii și veseli, ale cărui vorbe au întotdeauna o bogăție semantică deosebită, legîndu-se, mai întotdeauna, în aforisme. Trec orele călătorînd în lumea inefabilă a ideilor. Ne oprim la filozofii, logicieni, sisteme filozofice și logice, oscilăm între certitudini și anticipări ale unui viitor dorit intens pașnic, în care logica lui Ares să fie definitiv înlocuită de logica lui Hermes. Vorbim despre Socrate și Platon și ne înălțăm în final prin și despre Eminescu: poezii inedite citite cu sufletul aproape de tot ce a fost Eminescu; atunci, închîzînd o clipă ochii, am simțit din nou prospețimea ploii ce mă inundase cu adîncă sete de viață, mi-reasma finului strîns în căpițe, imaginea dealurilor luminate de

soarele tot mai aproape, serpuirea sub tălpi a serpentinelor tăiate în munte, oile vogueate de cîinii albimaculați, siluetele ciobanilor învîluite în doine. Ne despărțim. Păstrăm încă în auz vocea nuanțată și tonul plăcut al rostirii sale. Sîntem copleșiți și ne întoarcem la corturi, rălăcînd pe cele mai ocolite drumeaguri, furați de propriile noastre reflecții. E prea de farmec plină noaptea asta; și stelele sînt atât de aproape!

Dimineață sîntem invitați din nou, înainte de plecarea în munte, spre inima Lotrului. Ne strîngem corturile, ne cumpănim rucșacii și pornim. Punctualitatea domniei sale ne întărește convingerea asupra calității oamenilor. Solicităm o fotografie: „Dar, nu aveți, memorie... dragii mei?” Și totuși, poate descumpănirea noastră l-a făcut să accepte, cu condiția de a nu fi plasat în centru. Apoi a dat mina cu fiecare și ne-a urat drum bun. Am fost invitați să revenim, oricînd vom fi în preajma Sibiului.

Plecăm cu multă încredere și parcă totul e mai ușor, mai frumos, mai bun, cu sensuri mai bogate, necăptate.

La revedere, Constantin Noica!
Michaela Adriana SALCEANU

autograf

NICOLAE LABIȘ

INEDIT

Orăția anilor ce vin

E ora cînd peste toți munții
S-a lăsat somnul albastru al iernii
E ora cînd peste toate cîmpiile
Sună crivățul aspru.
E ora cînd prin toate satele
Răsună clopoștii plugușoarelor
Și cînd în toate marile orașe
Sclipeșc brazi darnici, încărcăți cu lumini

Cerul este instelat și parcă văd
Toate ferestrele satelor țării
Pîlpînd din ce în ce mai apropiate
Și din ce în ce mai mari.

E ora la care îmi re-trăiesc copilăria
Adusă în odaie de acești clopoștii argintii.
Tata era dus în război,
Eram mic, cred că de vîrsta surorii mai mici,
O cetină cu două luminări
Și cu hirtie colorată
Vestea c-a mai trecut un an.
Toate ferestrele satului erau întunecate,
Satul întreg părea mort.

Cînd deodată s-a auzit îndepărtat
Stînger, sfîșietor de stînger
Sunetul clopoștelului
Murînd și reinviind pe trimbele vîntului.
Vibrarea metalului moale
Strîns între palme mici și înghețate,
Părea un hohot slab de ris
Al unui copil bolnav care se bucură de ceva.

Vîntul și-a oprit zbciumul,
Ciîinii și-au înecat larma —
Tot satul a ascultat clinchetul
Și-n orice casă vislea gîndul trist
Că cineva drag nu poate să audă
Clinchetul stînger, sfîșietor de stînger
Și poate niciodată n-o să-l mai audă.

Să mulțumim celor care prima dată
În loc de „sculați, sculați, boieri mari!”
Au intonat colindul roșu
„Sculați, condamnați ai pămîntului!”

Nu vi se preface vinul în singe?
Colindul acesta se învîrtește
Trecînd ca un viscol fierbinte
Deasupra mormintelor acelora
Ce-au jînduit de mult acest colind
Și stînge candelile din cavouri aurite
În care cămașa otrăvitoare a tiraniei se agită.

E ceasul îngrijoratei convorbiri
Cu conștiința precum o umbră străină
Luncînd pe un ecran sau dintr-o oglindă.
În noaptea asta soru-mea ascultă cu ochii măriți
Clopoștii ce-și cern peste văi ninsorile melodiioase
Mii și mii de copii ascultă și cîntă...

Nicolae Labiș

George Sidorovici a fost unul dintre ultimii martori autentici ai existenței lumii arhaice românești, al miraculoasei ei supraviețuirii până în miezul veacului nostru. A avut acest rar privilegiu fiindcă i era cunoscută calea de acces către purtătorii unui străvechi mod de a gândi existența; căci, este limpede, această lume nu mai există azi decât ca vestigii de mentalitate, aflate, în mod fatal, în stadiul unui inexorabil decaim. Meritul lui este de a nu-i fi forțat porțile, și de a nu fi încercat să o cunoască prin mijloace care sa o lezeze în vreun fel. Intr-una din prozele sale — **Dalbul pribeag** — un personaj, cercetător la un institut de etnografie, exclamă ascultând un boțec: „Sînt fragmente degradate”. Constatarea, chiar dacă-i corectă, exprimă inadverența totală la ritual, la lumea care îl pastrează; G.S. n-a comis acest sacrilegiu. Și nici nu s-a apropiat de purtătorii mentalității arhaice cu insolentă involuntară a turistului amator de spectacol sau de senzații tari. În altă povestire, **Rezemați de năluci**, un reporter este întâmpinat de bătrînul cabanier („cainanul”), care se considera „tata munților”, cu cuvintele: „Cine naiba te-o adus? N-avem nevoie de oaspeți”. Așa e; lumea arhaică nu mai poate avea oaspeți ei doar intruși. Orice apariție din afară macină ceva din edificiul ei, și așa erodată. Lumea modernă acționează asupra celei vechi ca vînturile asupra stîncilor din înaltul munților: pe nesimțite le șterge de pe fața pămîntului, dar, mai înainte, le molează în forme stranii: de om, de animal, de sfînx. În acest mediu intruziunea nu este cu puțință; accesul este posibil numai cu condiția să-i aparții funciar. Un alt personaj din **Dalbul pribeag** renunță la identitatea de om al lumii moderne pentru a se integra mediului pe care îl cerceta. Dar, la el, nu e trecere dintr-o lume în alta ci fibra sufletească îi era arhaică fără să știe. Tă-râncii cu care se unește — o boțitoare — îi spune: „ne-am potrivit ca-ntr-un trup de cîntec”. Desigur, este singura cale de acces către lumea arhaică: integrarea în spiritualitatea ei, acreditarea ei din lăuntru. Acest adevăr l-a intuit G.S., de fapt, aceasta este însușirea care i-a servit pentru a înțelege miezul incoruptibil al străvechii. Întrebarea pe care trebuie să ne-o punem rămîne: cu ce s-a legitimat în fața ei, ce poate produce comunicarea între aceste două entități? Firește, voca-

ția de scriitor; artistul este, obligatoriu, creator de ficțiune (ca literatură); lumea străveche o acreditează în diversele ei ipostaze (fabulos, fantastic, miraculos), îi conferă prerogativele firescului. Dacă miracolul ar fi cu puțință, omul modern s-ar minuna în fața lui; scos din mediul său, omul arhaic, după un moment de uimire, ar găsi o explicație „minunilor” tehnicii, bineînțeles, în altă ordine decât cea rațională, științifică.

G.S. posedă puterea de a disloca realul și de a-l înlocui cu imaginarul; iată o mărturie dintr-un reportaj al său: „La șesuri, pentru prima oară în itinerariul lor zburciumat, apele Bistriței reflectă, cu o nesfîrșită uimire, lumina becurilor electrice. Cînd ajunge

JOCUL ALB

noaptea la Șesuri, Bistrița, (...) se oprește o clipă în loc, vrăjită de strălucirea acestor fructe miraculoase, atrinse în arbori nevăzuți (...) Fantezia ei se aprinde și poate începe să bănuie, înfiorată de neliniști, marile furtuni electrice ce dorm de veacuri în răcoarea undelor sale”. (s.n.). Scriitorul se întîlnește cu lumea arhaică în harul de a plămîni ficțiuni și de a crede în ele.

Rezemați de năluci, povestirea cu care se deschide volumul **Pădurea de dincolo**, este parabola uneiia dintre primele funcții cu care omul a investit arta: să-l aere de puterile dezlănțuite ale cerului și ale pămîntului, să-l protejeze, prin imaginar, de real. Este, de fapt, unul din primele lui acte de demiurgie și de demnitate, această luare în stăpînire a lumii prin spirit. În proza lui G.S. un grup de oameni ai muntelui se aparam de un uragan năprasnic, care dezrădăcinează pădurile, cu puterea poveștilor: „Să ne spunem povești (...) Poveștile au să ne aperi”, rostește primul dintre ei, cel care reușește să regăsească în sine vechile puteri: „se înfășurase într-o limpezime aspră (...) încît își venea a crede că a aflat în el o putere împotriva furtunii”. Este vorba de reiterarea unui ritual magic, iar povestitorul îl confirmă din perspectiva mentalității arhaice: „Începusem să înțeleg. Poveștile aveau o putere a lor,

mistuitoare, de dincolo de cuvinte (...) Păceau de strajă cu făpturile lor Afăru și nimic nu se apropia de noi”. Întîmplarea ține de fantastic și se încarcă, din perspectiva cititorului, obligatoriu, cu sens simbolic; naratorul-personaj (spre deosebire de cel al lui V. Voiculescu, care sparge cercul de vrajă și-i dă o explicație rațională, de ordin psihologic) rămîne în ficțiune: „În jurul cabanei se vedea acum lucrarea miraculoasă a poveștii”. Procedul este frecvent la G.S. În **Călăreț din vechime**, memoria naratorului actualizează o întîmplare fantastică petrecută în anii copilăriei. În satul bîntuit de calul malefic al iernii („o nălucă orbitoare, nechezînd ca vînturile”), doar tatăl său — „călăreț din vechime” — reușește, cu prețul sa-

crificiului, să anihileze terifiant-ferica putere a răului. Fabulosul folcloric este aici turnat într-un alt tipar de semnificații: „Tata era de-acum în ogradă, cu cămașa umflată de vînt, cu iarna în spinare. Îi zăream cum se ține de ceama aprinsă a calului, cum se înalță deasupra. (...) Calul se rotî în loc, pe picioarele dîndărăt, într-un vârtej de ninsori”. Ritualul magic apare și aici: desenînd pe prîpa cuptorului lui „cu gură strîmbe și rele”, copilul îl implineste involuntar.

Tratată cu mijloacele fantastice, tema puterii benefice a artei, ca factor de protecție a ființei umane, este printre cele mai frecvente în proza lui G.S. Pătruns într-o enclavă a arhaicului dominată de practicantele unei magii a întunericului, naratorul din **Vulpile** se apără de rău și își păstrează puritatea prin cîntec. „Schimbam cîntecele în năluci palpabile, le mingiam îndelung fap-tura dulce, străvezile. Aveam indeletnicire care-mi ocupa tot timpul”. Pierderea cîntecului aduce prăbușirea în instinctual, maculara, ieșirea din arhaic, instaurarea unei viziuni infernale a lumii. Pentru autor, artistul trebuie să aibă puritatea lui Orfeu. Scriind parabola morții artistului, G.S. subsumează fantasticul simbolului, textul intitulat **Fluturi** fiind un poem al trecerii „dincolo”, un reeviem travestit al că-

utătorului de himere. Colecția de fluturi a bătrînului profesor, agonizantă într-o viață de om, este, simbolic, opera, dar una lipsită de strălucirea unicității: exemplare ca ale sale mai există și în cutiile altor împătimiti de frumos. Faptul că acum, la senectute, a prins „exemplarul paradoxal, nementonat încă în vreun tratat de specialitate”, „unic, în afara speciilor, un produs al întîmplării”, „un fluture straniu, de-o mărime neobișnuită, cu forme și culori himerice, o greșală a naturii”, îl neliniștește. Înțelege că a prins, de fapt, o iluzie. Însă himera nu poate fi ținută în colecție, învie, pleacă în lume și, pe urma ei, toate celelalte iluzii cu aripi colorate. „E absurd”, „se întîmplă ceva”, „e ca-ntr-un vis”, înțelege el, treptat, tîlcul ultimei singurătăți și intră, ezitînd, în spațiul alb al morții.

Cea mai cuprinzătoare și mai elevată reflecție asupra artei o găsim în povestirea **Joc alb**. Parabola este, intenționat, atât de transparentă încît mai mult pune în valoare decât ascunde sensurile. Partea cea mai frumoasă a prozei, antologică, am zice, în simplitatea ei neafectată, vizează procesul de instituire și comunicare a ficțiunii. Unui tînar „cu suflet moale și dulce” dintr-un grup de bărbați izolați, la vreme de iarnă cumplită, în imensitatea muntelui, îi apare, venind către el, nălucă unei femei frumoase și tinere. Miracolul nu miră pe nimeni, nici nu declanșează reacții de refuz; dimpotrivă, se prind toți în jocul fanteziei și al dorinței: „Bărbații zăceau în paturi, cumiți, parcă obișnuți în fiecare zi cu astfel de vizite. La fereastră cuvintele se rotunjiseră, se făcuseră calde. — S-a oprit. Își șterge fruntea cu mîna. — Și ride, se auzi iar glasul celui din fundul cabanei, întors ca din somn. — Nu știu, zise Costache Sip. E prea departe. A pornit iar. Fără voia lor, bărbații se scufundară într-o lume cu înțelesuri învălmășite. Era limpede că nu se vedea nimic. (...) Crescuse doar în mîntea lui înfierbîntată.” Scena urmărește, în plan parabolic, momentul urzirii unei noi „povești”. George Sidorovici destăinuie, cu discreția care-i era caracteristică, felul în care concepe literatura: „Joc alb”, demiurgie pozitivă a imaginației, travaliu imaculat al spiritului, propensiune către frumos. Cu alte cuvinte, cam tot ce se poate cere artei cuvîntului.

Mihail IORDACHE

„De cîteva veacuri, într-un ținut mioritic, se arată lumii o carte în piatră, cu slovele în imagini...” Așa începe, cu o prefață la fel de luminoasă ca și tema, o nouă carte despre Voroneț, apărută în seria de prestigiu care prezintă unui public larg monumentele din cuprinsul Moldovei. O întregă literatură o precede, iar marile enciclopedii și lexicoane de specialitate poartă demult prin lume această vocabulă devenită simbol al creativității noastre, înfăptuire artistică dintre cele mai alese, în care arhitectura și pictura se îngemănează admirabil, această ctitorie a lui Ștefan cel Mare (1488) continuă un mai vechi lăcaș de evlavie și nu e probabil o întîmplare faptul că i-a fost desemnat ca patron un sfînt militar, într-o vreme cînd țara făcea încă mari eforturi defensive, iar ridicarea unui asemenea lăcaș ținea de un program, cum și observă judicios prefațatorul, dr. Teoctist Arăpas. Construit în grabă, din primăvară pînă în toamnă, cu meșteri din partea locului,

Voronețul etalează de cîinci secole diverse elemente de civilizație românească, pe seama cărora s-a scris mult și de multă vreme, apreciindu-se în genere că nu e vorba de o operă de artă, nici nu mai de una cu rost spiritual, cultic, dar și de un „depozit” de informații istorice. Eva apare într-o-

strumente muzicale și peisaje din blagoslovitul septentrion al românității, totul îndrumînd spre o înțelegere mai adîncă a realităților noastre. Evident, cei care le-au proiectat pe ziduri nu puteau fi niste străini. Lucrul acesta se bănuia demult, dar abia astăzi Ion Solcanu și Costache Buzdugan, a-

să țină de o școală locală, dar amănunte nu se cunosc, biografia lui e încă una din tainele ce nutresc legenda parca impenetrabilă a Voronețului. Nu se poate spune deocamdată nici cît anume din toată pictura i se datorește. Analize stilistice și cercetări mai amănunțite privitoare la întreg ansamblul plastic vor putea aduce, eventual, precizări. Oricum, numele lui Ionașco Chiril rămîne inseris în panteonul artistic al țării. O. Luția, W. Milkowicz, Paul Henry au semnalat mai demult authtonia picturilor de la Voroneț, pe temeuri de conținut și ambianță. Stim astăzi ceva mai mult și e locul să arătăm grațitudine autorilor (îndeosebi celui dintîi, care a făcut încă de prin 1972 respectiva identificare) pentru scoaterea la lumină a fericitului pictor. Gestul coincide cu eforturile ce se fac deja pentru fixarea picturii exterioare, operă a cărei însemnătate justifică veghea de la distanță asumată de UNESCO.

Al. ZUB

RECENZIE

VORONEȚ

scenă torcînd din furcă, Adam ară în strai de țaran, cu un plug lesne de recunoscut, Abel e un păstor localnic, iar ingerii suflă în buciune moldovenesti. Se reprezintă acolo și o horă și o inmormîntare și arme folosite de români în epocă și obiecte de uz casnic și in-

utorii noii monografii a Voronețului, sint în măsură să identifice persoana zugrăvului, cel puțin a celui care a pictat **Judecata de apoi**, într-un Ionașco Chiril ce semează la stînga scenei respective, între Avraam și Iacov. Este foarte posibil ca pictorul în cauză

Laboratorul în care se organizează Revelionul era deosebit de luminat și pavoazat. Pe pereții verzi organizatorii lipiseră afișe mari ce reprezentau cai verzi și spectre magnetice sau imagini holografice ale unor mari centrale atomice. Pe plafon fuseseră agățate ghirlande multicolore de span. Fasciole de lițe cu aspect de pămînt izbucneau din cele 12 unghiuri ale încăperii. În centru, un imens stroboscop imprăștia reflexe colorate. Încet, încet începură să se adune și musafirii. Din cînd în cînd ușile glisante se deschideau, lăsînd cale de acces roboților, întîmpinați imediat de familia gazdă și introduși în societate. Camera începu să se umple de bip-bipuri vesele și fișiele pe diferite lungimi de undă.

În jurul unui triplustecher, trei roboți cu papion, stăteau la taclale. — L-au invitat și pe Rx-2? — Da. Să vezi ce-o să iasă. Asta iar o să flirteze cu Kq. — Lasă-i în pace. Sînt încă noi, abia la prima programare, iar pe de altă parte, după cum îmi spun senzorii, nici ei nu-i displace Rx-2. — Hai noroc! Un an nou fericit, îi intrerupse al treilea, virîndu-și cordonul în triplustecher. — La mulți ani, închinată și ceilalți doi, urmîndu-i exemplul. — Ah, își scoase primul cordonul

din priză. E strașnic! — E veritabil! — De la ce termocentrală e tras? — Asta e de la centrală atomică, nu de la termocentrală! — Cred că o fi avînd vreo 220 V... — Dacă nu chiar mai mult! — Luna trecută, la onomastica lui Qv, am consumat niște curent de transformator. Tot de 220 V. Dar nu știu ce o fi avut, că a doua zi îmi filau lămpile îngrozitor! A trebuit să mă leg la pămînt ca să-mi treacă. — Se vede că o fi fost botezat cu căderi de tensiune... — Nu se mai satură lumea de ilicite! Am auzit că unul avea de vînzare baterii de import. Le dădea la suprapreț. — Bîșnițarul! — Dar l-au depistat și i-au scos tranzistorii pe un an și trei luni. — Hai noroc! Își reintroduse unul cordonul în priză. În laborator intră biziînd un mini-robot. — Mamaaa! se adresă el gazdei. — Ce s-a întîmplat, a.l.? — Mamă, n-a venit Moș Roborilă! — Tăcerea ce se așternuse fu introruptă de un cor de piriuri vesele. Dezorientat, minirobotul se uită în jur, apoi se îndesă rușinat în caroseria maică-sî.

PROZA ROBO — REVELION

— Un iepuraș. Unul din rasa Marele Belgian, cum am mai avut și anul trecut. Și doi boboci de rață leșască, să îi fac în ciudă lui I-2, care mereu se laudă cu puil lui de curcă. Piciu se retrase în camera lui să-l aștepte pe Moș Roborilă, iar distracția celor mari continuă. Robotul organizator apăsă un buton și din planșeu apărură o masă lungă, încărcată cu tot felul de unșori. În bidonașe smălțuite se găsea ulei mineral, iar pe

marginea mesei se puteau vedea mai multe rînduri de prize. — Toată lumea la masă! răsună în difuzoare vocea gazdei.

Încîntați, roboții începură să-și ungă încheieturile cu unșoare. Din cînd în cînd, toastînd scurt și la subiect, își introduceau cordoanele în prizele din dreptul lor.

— Ia te uită la XV-15! Hapsînul! Se unge de parcă nu s-ar mai fi uns de mai bine de 50 de ani! începu birfa în colțul ei LT-o.

— Și Xp-i, uite cum mai stă în priză! A uitat că e șef și ar trebui să fie exemplu de cumpătare, o completă arțăgoasă JG-7, care nu mai avea mult pînă la casare.

Cheful continuă în lege și cînd cantitatea de unșoare scăzu simțitor, la aprobarea unanimă, masa dispăru în lăcașul ei, lăsînd loc de agitație roboților mai noi. Cei mai vechi se retrăseseră în jurul triplustecherelor la povești.

Veni miezul nopții și gazda comută prizele pe curent continuu, toată asistența închinînd pentru noul an. Cu cordoanele în mîini cîntară toți „O computer frumos”, după care își frecară între ei antenele, făcîndu-și reciproc urări de bine.

— Să ai parte numai de programe perfecte!

VLAD POGOREVICI

Mileniu

Pasărea ne cheamă la statuia timpului bucuria mea e comună peste apele patriei mă-nclin risipitor de daruri. Glasul meu se mistuie în pămîntul încărcat de stele aici, la cumpăna veșniciei

★

Mă regăsesc în toate întrebările obsesie și teamă, iată, e Timpul meu nebănuită taină tu treci ca o secundă fără de sfîrșit, o confesiune pentru singurătate o sărbătoare în înflorirea ta de ceas tainuit

★

Peisaje noi întrevăd, popas pe alee ca o flacără în drum, singura mea prietenă, tristețea, firul adevărului topit de frig și în fiecare dimineață steaua polară cu solzii ei strălucitori. În zadar ne torturează visul cu trandafiri țepoși. E iarnă.

★

Trec altora lumina de ursite Inexorabil străbate zvon de ceas privitor de noapte, de stranie făptură miinile aprinse, cenusa soarelui cade încet, clipă de clipă adaug mi-e nebănuit de amar

★

Îmi trec miinile peste obraji și de undeva o chemare, iată, e ora stranie cînd din nou mă închin ție, despletirilor de stele în anotimp de rugină, tablou de taină, rece.

★

Pasărea țipă tăioasă hai cu mine în paradisi. Mi-s buzele arse de veacuri. Mireasma verii, mă cuprinde în brațe — lăcaș salvator. Înflorînd în singele ce pîlpîie ca o vâpaie cerească. În marea visului ne vom ascunde.

★

Tu treci ca o secundă sau ca un mileniu în floare confesiune pentru singurătate te privesc înflorînd spre fructul oprit

Ploaie de august

Dacă n-ar fi trebuit să ne dezlănțuim, furtunile n-ar mai fi fost și am fi respirat lumina sacră-n doi și cer și pămînt, parcă vād și acum privirea ta ostenită, o amintire de tumult, caldă, ca un veșmint, ploaie de frunze o adiere din trecut, lacrimile zori care trec desfrunzînd ceruri și cuvînt.

— Să și se mai adauge un beculeț pe cap!

— Vouă, tinerilor, vă dorim ca anul acesta să ne invitați la inaugurarea unui miniroboțel!

— Să-ți fie siguranțele de calitate!

— La mulți ani!

— La mulți ani!

Apoi începu dansul tradițional acestei împrejurări fericite, numit „Tranzilița”, cînd perechi-perechi, în mijlocul cercului, își apropiară cu duioșie antenele. Și veniră și urătorii, mascați sau doar cu plăcuțele de identitate acoperite, trăgînd după ei o orgă electronică și un sintetizator de sunete.

Nu au lipsit nici răvașele, pe care gazda, mărînimoașă, le-a introdus în cutij cu vaselină de import. Răvașele, cartele perforate, erau introduse de fiecare în calculator și apoi citite cu voce tare, spre hazul general. Iată, de pildă, ce răvaș a nimerit RP-4, mare carierist: „Anul Nou să îți ofere, / Numai stimuli de plăcere / Și rapidă avansare / Nu în grad, ci... la casare”. Etc., etc., etc...

Pe la opt dimineață, din difuzoarele instalate în pereții laboratorului, se revărsa vechiul și melodiosul slagăr „Hai acasă, roboțel!”...

Casian BALABASCIUC

George Sidorovici a murit la 56 de ani, la 8 decembrie 1976. În Suceava a început, atunci, să ningă. A nins spontan și abundent. În cimitir erau troiene; iar paharul de vin, închinat după ritual, era foarte rece.

George Sidorovici poate fi recunoscut în trăsăturile unui personaj al său: „Infățișarea lui te intimida. Arăta ca un bătrîn tăietor de păduri, sau ca un preot izgonit din altar, în veșnică războire cu Cel de Sus”. Înalt, muntos, cu trăiri puternice, cu inflăcărări verbale neașteptate. Fie că recita din clasici, fie că povestea un fapt mărunț, punea explozii de vitalitate în fiecare propoziție.

În vara lui 1971, eram împreună cu Bădia Sidorovici și cu Toader Hrib, la Suceava. Nu-mi mai amintesc care din ei doi au spus: „Pe mine m-a bătut crivățul numai în față”.

În primăvara anului 1972, am fost invitați la o întâlnire literară cu elevii Liceului „Petru Rareș”. Eram patru scriitori: George Sidorovici, Marcel Mureșeanu, Constantin Ștefuriuc și subsemnatul. „Acțiunea” a durat două ore, două ore și ceva. Din multele replici notabile, acum amintesc doar o frază a Bădiei: „Cine n-a trăit cinci mii de întâmplări și n-a citit cinci mii de cărți nu poate deveni scriitor”.

Întâmplări. Despre cele cinci mii de întâmplări ale lui George Sidorovici se poate vorbi sine ira et studio. Cele mai multe se leagă de lumea munților. Pot fi întâlnite în cărțile sale. Altele se găsesc în biografia adolescenței sale, confruntată cu anii războiului și cu istoria post-belică. Altele se referă la frământările deceniilor cinci-șase. Capitol deschis. Alte întâmplări au trimiteră la profesia de redactor la „Zori noi”. În jurul său s-a structurat un timp viața literară a nordului; era un fel de liant între succesele care scriau, de la copilul Nicolae Labiș plecat foarte repede departe, până la bătrînii creatori populari pe care îi „descoperea”. Și întâmplările de comunicare frecventă sau de prietenie, cu Iulian Vesper, Dragoș Vicol, George Damian, Mihai Sabin, George Bălăiță, Emil Brumar, George Muntean, Lucian Valea. Alte întâmplări sînt, firește, singurătățile sale.

Cărțile. Casa lui George Sidorovici era tixită de cărți vechi și noi. Citise enorm. Vorbea cu însuflețire despre cărți și autori. Ne atrăgea atenția asupra unor valori care abia începeau să fie repuse în circulație în deceniul șapte. Îi plăceau **Cinturii lui Maldoror**, de Lautréamont, recita „versete” din ele. Îi plăceau **Diabolicele** lui Barbey d'Aureville, zicea că în românește s-ar traduce mai bine prin **Îndrăcitele**. Îi plăceau Mateiu Caragiale, și Mircea Eliade, și Gaston Bachelard, și **Vieți imaginare** de Marcel Schwob. Comenta memoriile lui Sa-

muel Pepys și ale lui Ilya Ehremburg și romanul lui Bulgakov, **Maestrul și Margareta**. Din biblioteca sa am citit cartea **Feciorul lui Nenea Tache Vameșul**, de Sărmanul Klopstock. Am dedicația Bădiei pe cartea **Inimi cicatrizate**, de M. Blecher.

Filmul. Bădia era mare consumator de filme date la televizor. Dar nu-l întovărășeam decât simbăta seara, la unele seriale precum **Invadatorii** sau **Colombo**. Îl pasionau la culme. Ne inghesuiam amîndoi cu nasul în sticla ecranului, lăsînd doar un colțisor de ecran pentru doamna Eusebia și doamna Alexandrina, mai stăpîne pe emoții.

Într-o zi, sosind la dînsul, îl găsesc frămîntat. Zice: „Ieri am văzut la televizor un film despre **lene**. Un film frumos, care m-a mîhnit foarte tare, pentru că mi-a furat un subiect de proză!”

George Sidorovici și Dragoș Vicol — la margine de codru

Era la sfîrșitul lunii mai, sau începutul lui iunie 1971. Filmul respectiv, din cite mai rețin, povestea despre niște slujbași care au hotărît să nu mai meargă la servicii într-o zi, sătui de mecanica implacabilă a profesiei. George Sidorovici concepușe de mult o proză pe aceeași temă. Un subiect de zile mari; dar venind după acest film, el putea fi considerat o imitație. Coincidența îl punea într-o stare de surescitare: „Andrule, ce subiect cumplit era!”

Cînd a terminat cu aceste exclamații, eu am dat fuga acasă (locuiau pe aceeași alee) și am adus o proză de-a mea, cu același subiect, scrisă cu ceva timp în urmă. Se intitula „Chemat la ordine” și era inspirată din viața Institutului unde predam; un subiect real și confirmabil. Același pretext epic ca în filmul cu pricina; aceeași motivație, aceeași stare care putea fi sau lenă, sau reacție la mecanica profesională.

Scria încet, se stîrnea greu la scris. Articolul datorat ziarului îl pritocea în osteneală. Proza o scria mărunț, rînduri inghesuite, multe corecturi și adăugiri. Apoi retranșcria și nu mai revenea. Cîte un prieten, știind că Bădia are multe de spus, îl lua la rost că de ce nu scrie mai mult. Eu nu i-am făcut niciodată un astfel de reproș.

Zicea: „Mult mai mare bucurie este să-ți porți în cap romanele. În

mente. Cu toate episoadele și personajele. Uite, am în cap două romane. Umblu cu ele în cap, sînt liniștit să le știu acolo. Parcă dacă le scriam, le publica? Din cînd în cînd, la un pahar, le povestesc prietenilor, ca pe niște proiecte de lucrare sau ca pe niște întâmplări din viața mea. Unul din subiecte: despre un duel cu pistolul între mine și un personaj „reacționar”, pe munte, pe Rarău. L-am povestit cu pe o întâmplare trăită. Multă vreme am fost crezut și prietenii au găsit stranie povestea.”

Polemos. În vara lui 1972, după lectura prozei „Spațiul meu”, Bădia mi-a făcut destule obiecții. Avusese și pină atunci obiecții la „metoda” mea, dar proza „Spațiul meu” îi dădea bune argumente de polemică frontală.

Zicea: „Literatura trebuie să fie ca o halcă de carne crudă, ruptă,

adunați oameni de prin sate. Spre casă, ne-am oprit pe o bancă, în parcul de lângă Tribunal; Bădia a aprins o țigară. Zicea: „A trecut vremea religiilor. Să mă fi născut cu două-trei secole în urmă, puteam inventa o nouă religie. Aș fi umblat printre oameni, le-aș fi vorbit, iar ei m-ar fi ascultat. E trist însă că religia mea ar fi fost în opoziție cu cea oficială și ar fi urmat acuzația de erezie, ar fi urmat persecuțiile, aș fi fost declarat schismatic.”

Despre cărturari. Bădia socotea că prestigiul cărturarului este în declin în era tehnocrației. Zicea: „Întîlnesc mulți oameni care nu au prețuire pentru litera tipărită... Pe unii îi deranjează omul care scrie, adevărul spus prin metaforă sau alegorie”. Întrebam: „Putem să generalizăm? El răspundea: „Nu. Ați întîlnit destui oameni care arătau mare stimă celui ce scrie. Fiind învățător, eu publicam la o revistă a școlilor. Eram tratat cu o consi-

Punem afișe prin orașe despre ce vrea să însemne asta. Vine omul la noi, îi spunem cum să trăiască, cum să-și pună în lucru imaginația. Vin-dem vise și fantezii, vindem rețete de fericire. Pentru o consultație, cerem 50 de lei. O consultație mai lungă să coste 100 de lei. Cabine-tul îl instalăm la mine; la tine e prea sus: cine urcă la etajul 4? Decît să urce patru etaje, omul se lasă păgubaș și nu-i mai trebuie artă de a trăi!”

Alb și violet. În august 1973, am mers cu Bădia la vernisajul expoziției de pictură a doamnei Grete Țugui. Între tablouri, am discutat despre culori și lumină. Despre violet, culoare infometată care se hrănește cu metal. Bădia spunea: „Albul este o culoare fundamentală: culoarea nunților și a îngropăciunilor”.

În 1974, Bădia a avut ceea ce el a numit „o avantpremieră” a morții sale. Cînd am ajuns la el, mi-a arătat chiuveța dărîmată și mi-a spus că a avut o sincopă, o cădere, a făcut o repetiție pentru moarte... Cînd a simțit că se clatină, s-a sprîjinit de chiuveța de la baie. Apoi filmul conștiinței s-a rupt, și — întineric total. Și-a revenit după un timp. Îl îndemna să-mi spună ce-a simțit, ce-a văzut dincolo. Nu tin minte, zicea.

În reveriile sale, Bădia își închipuia că lumea de dincolo e plină de păduri și turme de cerbi. O proză a sa se intitulează „Pădurea de dincolo”. Și mai întrezărea, în relația armonie paradiziacă a lumii de dincolo, zece lupi. Numai zece, dar mari cit viței!

George Sidorovici era trist cînd afla că încă unul din prietenii părește Suceava. Radu Mareș s-a dus la Cluj. Constantin Ștefuriuc dispărea în București pentru cîteva ani (el avea să revină în Suceava). Alexei Rudeanu și cu mine ne pre-găteam să plecăm spre București. Era în 1975, primăvara. Cu Alexei Rudeanu mi-am dat întîlnire, pentru septembrie, la Casa Scriitorilor de pe șoseaua Kiseleff. Bădia zicea: „Duceți-vă toți; eu rămîn să văd ce se întîmplă pînă la urmă”.

Sfîrșitul. Într-o zi, mi-a spus că moartea îl sperie numai pentru că, în cimitir, iarna e foarte frig. Și n-are cine să-ți aducă o cafea fierbinte. Spunea: „Tocmai am fost în cimitir, la mormîntul unui cunoscut. Marea spaimă a morții asta e: în cimitir, iarna este un ger cumplit”.

În altă zi, George Sidorovici mi-a spus: „Dacă există **cealaltă lume**, dacă există un **dincolo**, și dacă omul nu se stînge cu totul prin moarte, eu îți voi trimite un semn”.

Pe 9 decembrie 1976 porneam din București spre Suceava, aflasem că a murit Bădia. Pe drum s-a lăsat frigul. Cînd am ajuns în Suceava, a început să ningă. Pe 10 decembrie a nins mult și s-au pus troiene.

Vasile ANDRU

Prinț de Poemă Română

Iată cum vine viscolul de lumină
Și cum grăbește, ca o minune, spre Putna,
Dinspre Mălini și dinspre Poiana Mărului venind,
Și Nicolae, el, Labiș, tronează
Pe-un nor în odăjdii de toamnă
Purtînd pe inimă floarea cea rară a ideii.
Și clopotele Putnei au prins a bate singure
Ca-n așteptarea unui Prinț de Poemă Română.
Și iată pădurile, iată-le murmurînd
Și bucurîndu-se, în geamătul lor hohotit:
Intr-o clipă fi-va cu ele, ca pînă acum,
Ca și de aici încolo și pentru totdeauna cu ele,
Ocrotînd floarea ideii
De pe inima Prințului de Poemă Română.

Florin BRATU

O zi de april

(După Reiner Maria Rilke)

Răsufală pădurea din nou.
Pentru umerii noștri prea greu.
Gureșe ciocirlii ceru-l ridică în slăvi;
Și ziua o mai zărim prin frunziș de dumbrăvi.

Dar după lungi interludii ploioase,
Ca aur-s clipele.
Din cale, sfioase
Zbătîndu-se aripele,
râni deschise în ziduri,
ferestile fug, cuprînse de friguri.

E liniște-apoi. Chiar ploaia picură-agale
pe luciul pavajelor întunecate.
din preajmă, sorb zvonurile toate
tufanii-ncărcați de cristale.

George SIDOROVICI

Desen de Ion Carp FLUERICI

Nicolae Labiș sau despre întâmplarea de-a rămîne mereu mai tînăr decît noi

Fiind decembrie în după-amiază s-a făcut atîta iarnă încît întâmplarea bate cu degete lungi în fereastra melancoliei noastre care s-a aburit și oare spiritul se-ntrupează atît încît numai proiectele să-l mai cuprîndă?
Deci, fiind decembrie în după-amiază strada se deschide sub ochiul cavalerului rătăcitor în timp ce speranța cade ca o pecete pe un ideal; în timp ce în piața publică cineva plînge de fericire; în timp ce altcineva repară decorul șoptind în barbă cui trebuiau toate astea, cui să se plîngă și el cînd o mină împrăstie zăpada de pe amintiri în timp ce era decembrie în după-amiază și iată pinzele timpului sînt înlocuite lictația crește și numai chemarea separă lumina de-ntineric, pămîntul de ape și-un cîntec ce se scrie-n absența învinșilor din dragoste și totuși pe firul de ceară — între timp zorii coborau în calendare 22 decembrie — oracolul pronunță destinul prin cuvintele limbii vorbite la puterea primelor iubiri.

Constantin CERNICA

Sfat carpatic

Lui George Sidorovici

Ca-n vremuri de demult
Ne-am strîns la vatra lunii:
Mestecanii și brazil
Și-nmiresmații tei,
Și noi cei mai în vîrstă dintre ei.
Și-a fost un sfat de rouă
Despre-nfloriri și despre
Culorile-n țesuturi
Și zorii cînd ca mirii
Își potriveșc ivirea
Pe strunele uimirii.
Dar mai cu seamă despre
Acele pînuri albe,
Mai albe decît pomii
Din zumzetul livezii
Și despre pînuri negre

Atît de căutate
Prin satele de munte
Pentru culoarea lor
De înoptate peșteri carpatine.
Și despre alte pînuri
Subțiri și purpurii
Îngropate-n traiste
De sărbători străbune.
Și auzeam cum pive
Cu buburii străbune
Din alte veacuri, parcă
Treceau în greu galop
Pe bistrîșe albastre
Pîn dincolo de cerul
Bătrînului Prislop.

De rouă era noaptea.
Iar arborii mai tineri,
Dormeau. Și adormise
Și te lîngă mestecăcîn,
Amestecați prin vise.
Doar brazil n-aveau somn.
Ne tot vorbeau în stihuri
Cu depărtări de ape.
Cînd mai departe parcă
Și iar cînd mai aproape.
Și-i ascultam. Și-n gînduri,
Cu brazilii împreună,
Cîntam aceleași stihuri
Sub adieri de lună.

Teofil DUMBRĂVEANU

O filosofie de paiată

FRAGMENT

Bunii de o parte, răii de cealaltă. Primii trebuie să-i convertească pe ceilalți, fie prin catehism, fie prin forță. Înainte de orice, trebuie evitată cultivarea nuanțelor, invocarea rațiunii. Combativitatea ar suferi. Așa pretinde morală politică, această otrăvă la modă.

Doar că, prin reacție, se ridică împotriva oricărei morale de ordin privat, împotriva „moralei-morale”. Nu mai tolerează bariera dintre bine și rău. „E interzis să interzici” scrie pe toate zidurile. Polițistul e taxat de imbecil, hoțul de apariție aspectuoasă și simpatică, un fel de Asterix care ridiculizează dreptul roman. E filosofia Paiatei, luată punct cu punct și, ca să zicem așa, incarnată. În această optică de teatru infantil, asasinul devine favoritul publicului. El se supune pulsurilor care ne forțează indulgența. Cel care ajunge la gradul de abjecție al acutului său are dreptul la înțelegerea noastră. În orice caz, și în principiu, cel ce sare gardul legii e simpatic. Regăsim aici ecuația manieistă inversată: cei buni sint nelegiuți, cei răi reprezintă legea.

Nu prea demult, la cinema, virtutea avea reputație bună. Șeriful cu ochii albaștri, sîmulat de o logodnică angelică, triumfa asupra brutelor. Astăzi, gangsterul e cel cu ochii albaștri, în vreme ce polițistul privește cruci și u-

zează de procedeele cele mai odioase. Virtutea și-a schimbat numele și tabăra. Sălășluiește în gol și se numește dezinvoltură. Băiatul rău nu e niciodată meschin. Generos și candid în intimitate, el se poate dovedi cinic sau feroce atunci cînd societatea îl vinează. Și chiar în acest caz, cruzimea sa nu uită niciodată să fie seducătoare, pentru că ea merge mină-in-mină cu senzualitatea cea mai adîncă, și asta atrage pasionată atenție a psihanalizatorilor amatori. El se bate unul contra zece și „măgare fără să-i scape un geamăt” ca lupul lui Alfred de Vigny. E cavalatul timpurilor noastre. Vedeta.

Pe ecran, monstruozițările ne sint prezentate dintr-un unghi atrăgător. Sădicul din „Portocala mecanică” are ca interpret un băiat apetisant, cu surisul carnisar. Cele două fufe din „Valseu ze” exprimă o vulgaritate studiată, pentru a fascina intelectualii, snobi și oi în același timp, cu sexualitatea lor leșinată.

Opinia publică drogată, anesteziată de această morală perversă, privește criminalitatea ca pe un spectacol imaginar și se acomodează ignorînd orice realitate. Sensibilă doar în fața teoriilor, a imagismului romantic, ea „nu mai acceptă răul și se dezinteresează de crimă pur și simplă. Saturată de informații și constatînd că numărul agresiunilor crește necontenit ea sfîrșește prin a se blaza. Pentru ea, spectacolul se repetă.

Nu-și imaginează nici o clipă că victimele sint ființe din carne și sînge. Ea le are în vedere cel mult ca pe niște actori de mîna a doua, ca pe niște figuranți. De fapt, opinia publică moare de indiferență.

Nu cred să greșesc afirmînd că, astăzi, soarta de victimă e mai îngrozitoare ca oricînd. Suferința victimei nu e recunoscută. Nu se discută despre nenorocirea ei decît în funcție de problemele ideologice: „Sînteți pentru sau contra pedepsei cu moartea?” e întrebarea care se pune automat. Și cînd persoana întrebată ezită să răspundă, anchetatorul se impacientează. Se poate, oare, să nu intre în joc? Trebuie să se alăture unei tabere sau celeilalte! Cînd vreo brută violează o fetiță și apoi o sugrumă, bieții părinți sint întrebați dacă se vor „dovedi capabili de ură”, sau, în alți termeni: „Sînteți de acord cu folosirea ghilotinei, sau condamnați acest procedeu barbar?” Găsim aici manieismul în forma sa cea mai inumană.

Să ne înțelegem: nu clementa o condamnă, ci laxismul neverteburat care tratează viața omului ca pe un amănunt. Cu două mii de ani în urmă, la Atena, omucidul aducea tristețea peste întregul oraș. Toți oamenii simțeau rușinea, revolta și spaima. În Occident, douăzeci de secole mai tîrziu, asasinatul e un fapt divers.

În românește de Ovidiu NACU

Decada culturii la Suceava

Între 3 și 13 noiembrie, sub egida Comitetului Municipal Suceava al Partidului Comunist Român și a Comitetului Municipal de Cultură și Educație Socialistă, s-a desfășurat decada culturii în municipiul Suceava, manifestare politică, cultural-artistică și educativă complexă, la care au participat activiști de partid, oameni de cultură și artă și colective artistice profesioniste din Suceava, Iași și din București. Beneficiarii acestor activități au fost oamenii muncii din mari unități industriale sucevene, din instituții, elevi ai liceelor din municipiul. În zilele decadelor au avut loc simpozioane (*Permanența luptei revoluționare a partidului — chează înfăptuirii programului multilateral de dezvoltare a patriei, Istoria, cea dintîi carte a nației ș.a.*), dezbateri, expoziții de artă plastică (Tiberiu Moruz, Mircea Hrișcă, Mihai Pinzaru-Pim, Virgil Parghel, Pușa Pîslaru ș.a.) și de carte, medaioane muzicale (Anca Parghel), gale ale filmului românesc, întâlniri cu brigada științifică a revistei *Magazin*, spectacole ale Teatrului Național „I. L. Caragiale” din București (*Act venețian*, de Camil Petrescu și *Între patru ochi*, de Al. Ghelma), întâlniri cu scriitorii (Romul Munteanu, Mircea Dinescu, George Damian, Marcel Mureșeanu, Ion Beldeanu, Roman Istrati, Constantin Cernica, Constantin Severin, Ion Cozmei, Mircea Tinescu, Liviu Popescu, Ion Negriuc, Gh. Lungu, Laurențiu Cârștean). (G. P.)

Un om de știință: TRAIAN ȘTEFUREAC

S-a stins din viață la 4 octombrie 1986 Traian Ștefureac, fost profesor universitar dr. doc. la Facultatea de Biologie a Universității din București, șef de sector la Institutul „Traian Săvulescu” al Academiei Republicii Socialiste România, renumit botanist și savant de renume, în domeniul specialității sale, recunoscut în țară și peste hotare.

S-a născut în 5/18 aprilie 1908 dintr-o familie de intelectuali din Cîmpulung Moldovenesc, învățînd la Liceul „Dragoș Vodă”, urmînd apoi cursurile Universității din capitala Bucovinei, obținînd licența cu calificativul „foarte bine”.

A fost mai întîi profesor secundar, înzestrat cu pasiune pentru studiu și dotat pentru cercetări științifice, călăuzit de o dragoste nețărmurită pentru natură și observator atent al fenomenelor ei.

Datorită calităților sale, a fost chemat în învățămîntul superior, urcînd toate treptele universitare, muncind cu abnegație și devotație profesională în înținț, venic la datorie, impunînd stima și respectul tuturor colaboratorilor săi.

I-am admirat deseori proiectele îndrăznețe, bogăția sufletească, convingerile democratice, patriotismul și unanimitatea sa fierbinte.

Traian Ștefureac a fost un fiu al „dulcei Bucovine”, al nostru, al Cîmpulungului Moldovenesc, al oamenilor de aici, măsuriînd ca personalitatea sa dimensiunea pînă la care se ridică spiritualitatea locului. (Grațian Jucan)

Schimb de experiență

La Teatrul Municipal din Suceava a avut loc o întîlnire a cenaclurilor Suceava și Botoșani ale Uniunii Scriitorilor.

Discuțiile, care au fost conduse de Alexandru Toma, președintele Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava și de Gheorghe Jauca, președintele Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Botoșani, au abordat probleme privitoare la activitatea de creație și viața de cenaclu, posibilități de colaborare în domeniul literar precum și al celorlalte arte (teatru, muzică, arte plastice).

Scriitorii prezenți la acest colocvium (Dorin Baciu, Ion Beldeanu, George Damian, Gellu Dorian, Ioan Holban, Dumitru Ignat, Emil Iordache, Emanuel Marcu, Marcel Mureșeanu, Lucia Oлару Nenați, Victor Traian Rusu, Dumitru Țiganuș) au participat la o șezătoare literară în comuna Ulma, prilej cu care tovarășii Vasile Sandiuc — primarul comunei și Gheorghe Cega — secretar adjunct cu probleme de propagandă al Comitetului comunal de partid — le-au vorbit celor prezenți despre viața economică și culturală a localității. (V. R.)

Scriitori la Vatra Dornei

La Vatra Dornei publicul iubitor de literatură s-a întîlnit cu scriitorii Romul Munteanu, Mircea Dinescu, Cornelia Maria Savu, George Damian, Marcel Mureșeanu, Constantin Cernica și Ion Cozmei. Tema principală a întîlnirii, „Scriitorul în cetate”, a fost prezentată de prof. univ. dr. Romul Munteanu, directorul Editurii Univers. (D. M.)

Expoziții

La Casa de Cultură a Sindicatelor din Suceava au fost deschise și s-au bucurat de succes în fața vizitatorilor, expoziția de pictură Ștefan Purice și cea de grafică semnată de Jana Podaru. Tînrul pictor aduce în tablourile sale, de cele mai multe ori, imagini ale satului său, Roșcani, iar cea a Janei Podaru este dedicată, în întregime, ilustrării poeziei lui Labiș. (M. L.)

O necesară reeditare

O nejustificată tăcere acoperă încă numele lui George Sidorovici, prozator și reporter de excepție de la a cărui dispariție, iată, au și trecut zece ani. Opera sa, restrînsă ca întîndere însă demnă de toată atenția datorită remarcabilei sale forțe expresive, nu poate fi trecută cu vederea atunci cînd vorbim de împlinirile narațiunii românești postbelice. Descinzînd din universul lui Mircea Eliade și Vasile Voiculescu, proza lui George Sidorovici face notă aparte în cîmpul navelisticii ultimelor decenii, saturată fiind, în sensul emblematic al noțiunii, de esențe ale etosului național.

Cărțile sale (puține la număr), deși au atras atenția comentatorilor la timpul convenit, nu au reușit să se impună în fața criticii pe măsura valorii și originalității lor. Autorul însuși a fost mai puțin preocupat de a-și cîștiga favorurile criticii și mai mult de șlefuirea tridnică a cuvintelor lăsate în urmă-i. De aceea se impune o reeditare a povestirilor sale într-un volum reprezentativ menit să dea o imagine edificatoare a ceea ce a fost George Sidorovici. O asemenea întreprindere, asumată de George Muntean, a rămas pînă acum la stadiul de intenție. E de datoria cercetătorilor și editorilor să recupereze această întîrziere, repunînd în circulație creația lui Sidorovici și contribuind astfel la fixarea locului care i se cuvine în istoria literaturii noastre. (I. D.)

Realizatorii PAGINILOR BUCOVINENE mulțumesc, pe această cale, tuturor colaboratorilor, urîndu-le ca anul 1987 să le aducă depline succese literare, sănătate și voie bună.

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DĂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU
Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ
ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
str. Mihai Viteazul nr. 48

CADRAN

Cine pe cine se supără?

Nu putem să nu luăm „în serios” supărarea lui Gheorghe Grigurcu vizavi de ceea ce dinșel numește „intoleranța la critică”. Iată, ne-am zis, un recunoscut diagnostician al vieții literare mîhnit, pe drept cuvînt, de apucăturile unora dintre confrăți care știu să tragă foloase de pe urma elogiilor, mai mult ori mai puțin meritate. Cu virulență de pamfletar, Gh. G. dezvăluie (fără a apela însă la exemple „concrete”) mecanismul propulsării spre așa-zisa celebritate. „Să luăm, de exemplu (ne propune Gh. G.) pe un tînr autor care se află în pragul debutului său editorial”. Ce credeți că face respectivul înainte de toate? „...își pune ochii pe cite un Aristarc (ori mai mulți în același timp, conform înțeleptului dicton „să nu știe sînga ce face dreapta”) și declanșează... ofensiva: „misive admirative”, „telefoane și felicitări la ocaziile sărbătorești”, „confesiuni înduioșătoare” și cite alte tertipuri menite să smulgă rivnile referințe favorabile. O dată scopul atins, „fericitul autor își uită instantaneu adresa, ba chiar și numele”. Lucrurile totuși nu se opresc aici, pentru că — ne

asigură Gh. G. — autorul în cauză va afișa curînd „o superioritate subtilă, chiar un gest protector”, sfîrșind prin a deveni „de nerecunoscut”, „plin de ifose” și capabil de cel mai neașteptat „atac din umbră”. Acesta deoarece, precizează Gh. G., „el își dă seama, în forul său intim, că disciplina acesteia (a criticii n.n.) nu e altceva decît o relație de putere”. Chiar dacă o anume confuzie plutește peste „fisa de observație” a lui Gh. G. privind comportamentul personajului incriminat, merită a fi reținut acest portret realizat în tușe apăsate: „Aidoma unui chelner cu buzunarele burdușite de bancnote, (el) devine tot mai rubicond, mai bine dispus și mai plin de șmecheră inventivitate. Semn că statura personalității sale a crescut nemăsurat în proprii săi ochi”.

Nu vom intra în alte amănunte, textul lui Gh. G. fiind cunoscut (SLAST nr. 43, p. 5). Pînă aici toate bune, numai că dezvăluirile dînsului critic lasă loc unor semne de întrebare. Cine se face vinovat de incurajarea mediocrității, de faptul că nu puține „celebrități” (de genul celor infierate chiar de Gh. G.) s-au instalat comod în primele

rînduri ale clasamentelor „valorice” practicînd asemenea trucuri? Din păcate, mărturia lui Gh. G., notabilă prin intenție, pune în evidență, fără echivoc, ușurința cu care se pot „capta — cum zice domnia-sa — atenția și bunăvoința cronicarilor” înduioșai de sfiata „bine simulată” și smerenia vinătorilor de glorie false. Oare regretele tardive ale criticului X își mai au vreun rost, atîta vreme cit enunțurile sale generoase s-au fondat pe impresii de moment sau pe alte criterii ce nu au nimic comun cu literatura? Ce se întîmplă cu debutantul onest dar merituos (deobicei din provincie) care nu-și va găsi „protectorul”? Acoperit de tăcerea și indiferența criticii, el va asista neputincios la zgomotoasele orchestralități publicistice ce anunță intrarea triumfală pe scena literară a cutărui sau cutărui „genial”. Nu ne vom mira așadar, de ce un reputat critic bucareștean a reușit în cîțiva ani să dea „certificate de celebritate” unei întregi promoții de cenaclisti. Și, atunci, ne permitem o naivă nedumerire: cine pe cine trebuie să se supere?

Ioanid DELEANU

Gînduri

— Strigătul exprimă și bucuria și durerea... De-aceea se aude...
— Ochiul comunică inimii, dar nu hotărăște.
— Lumina clipei ar spori dacă pasul ar arăta totdeauna și intenția.
— Popasurile sint, de cele mai multe ori, voite întoarceri...
— Școala-ți deschide drumurile, viața — scurtăturile.
— Și fluviul încearcă nostalgia izvorului.

— Casele mari au ușile grele.
— Ochiul plecați nu-și arată seninul.
— Nu ideile pe care le răs-pindește omul îl exprimă, ci, îndeosebi, cele pe care le apără.
— Mai multă supărare nu poate fi decît atunci cînd calul și hamul sint vechi.
— Cît zbucium pentru ca dincolo de timp să mai fim ai timpului.

— Prin adîncimea tăcerii, bătrîni răsfață eternitatea.
— Cum să crezi că vorbele-n șoaptă sint numai de dragoste...
— Cărările-s tot mai înguste, de cînd unii bat numai drumurile...
— Ce incomodă poziție — să observi lumea prin gaura cheii.
— Și totuși, destule urechi surde mai poartă cercei.

Petru FROICU

Reporterul

(urmăre din pag. I)

nii”, oameni ai munților, eroii reportajelor lui George Sidorovici au în alcătuirea lumii și ființei lor „un element straniu și nepus de frumos”. O idealizare care-i înstrăinează de viață? Mai curînd o desăvîrșită frumusețe care provoacă viața! George Sidorovici procedează asemănător aceluia pictor al vechimii care, neodîhnit în strădania de a descoperi izvorul omeneș al perfecțiunii, posibilitatea perfecțiunii, îi dădea, în portret, chip, culoare, materialitate, îndemîndu-și astfel modelele spre efort pentru atingerea altitudinii ei, pentru valorizarea ei. O încredere profundă în puterea omului de a-și cunoaște, și prin

cuvînt, și de a-și construi cu răbdare frumusețea constituie trăsătura esențială a dialogului reporterului cu eroii, a calității de martor, activ, a reporterului. Și dacă plutele, doar ca niște mînușchiri de fluier, din reportajele „Bistriței, apă vioară...” au putut să nască pentru cititorul cărora le-am fost, aievea, o plută adevărată, de ce acești eroi — l-am întîrbit pe reporterul care am devenit — atît de frumoși eroi ai reportajelor sale nu ar fi putut să-i antreneze spre desăvîrșire pe oamenii munților care i-au iscat în cuvînt?

Nu demult, într-una din seriile acestei ierni, am stat de vorbă cu doi prieteni de suflet din Vatra Dornei: profesoara Ioana Nicoră și Ion Cornețchi, primarul așezării. Ioana Nicoră mă îndemna să revin și să scriu despre o familie, care... Dar asta, altădată!

Iar Ion Cornețchi mi-a spus o poveste de odinioară, cu o căprioară rănită, a cărei făptură s-a topit în temelile străvechi ale așezării. Era noapte de-acum la reîntoarcere, cînd, la marginea pădurii, în cernerea transparentă a ninsorii, privind suveran dincolo de lumina farurilor, a apărut căprioara. De data aceasta m-am bucurat fără neliniște, cu sentimentul unei limpezi datorii. Se închisese un cerc, se deschidea un altul. Altul era reporterul-martor, alții eroii urmînd căprioarei, precum cîndva oamenii din munți-plutelor ca niște superbe mînușchiri de fluier. Aceeași poruncă de a căuta frumusețea, de a-i dovedi posibilitatea, prin cuvînt, pentru a-i provoca nevoia desăvîrșirii în oameni. Din departări de zile și anotimpuri, George Sidorovici îmi spune că se poate.